

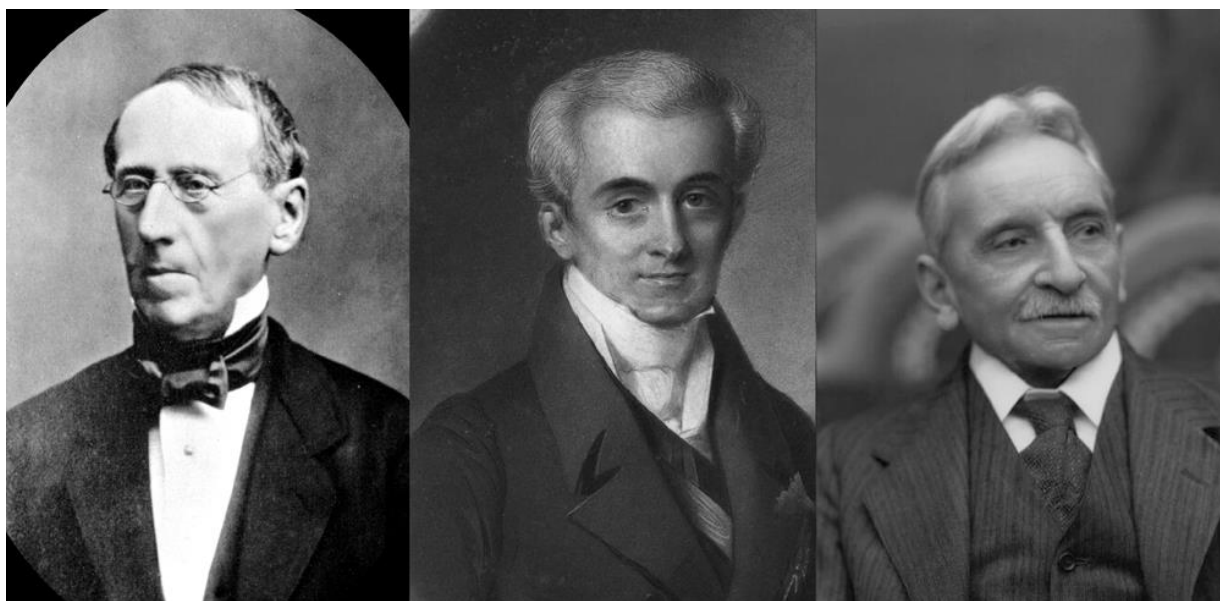
ΑΙΓΑΙΑΚΕΣ ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

Παρασκευή 30 Ιανουαρίου 2026, ώρα 19:00

Σουηδικό Ινστιτούτο Αθηνών (Μητσαίων 9, σταθμός μετρό Ακρόπολη)

Γνώριζε άραγε ο Ιωάννης Καποδίστριας την ύπαρξη ενός «μινωικού» πολιτισμού στην Κρήτη; Ο Καρλ Χεκ, ο Άρθουρ Έβανς και η «κατασκευή» του «μινωικού» πολιτισμού

Νεκτάριος Καραδήμας (Αιγέυς – Εταιρεία Αιγαιακής Προϊστορίας)

Ο Καρλ Χεκ, ο Ιωάννης Καποδίστριας και ο Άρθουρ Έβανς

Στην πρόσφατη ταινία του με τίτλο «Καποδίστριας» ο βραβευμένος σκηνοθέτης Γιάννης Σμαραγδής βάζει τον Ιωάννη Καποδίστρια να συναντά τον Καγκελάριο της Αυστρίας Κλέμενς φον Μέτερνιχ στο Συνέδριο της Βιέννης το 1815. Εκεί ο Μέτερνιχ, υποστηρίζοντας ότι δεν υπάρχει ελληνική φυλή, έλαβε την εξής απάντηση από τον Καποδίστρια: «η φυλή για την οποία μιλώ είναι απόγονος τριών πολιτισμών: του μινωικού, του κλασικού ελληνικού και του βυζαντινού. Ποιος άλλος λαός έχει τριπλό πολιτισμό;». Άραγε ο σημαντικότερος αυτός Έλληνας πολιτικός θα μπορούσε το 1815 ή ακόμη και μέχρι το τέλος της ζωής του να δώσει αυτήν την απάντηση;

Ο σκοπός της παρούσας διάλεξης είναι διττός. Αρχικά παρουσιάζεται το αρχαιολογικό γίνεσθαι της εποχής κατά την οποία έζησε και έδρασε ο Ιωάννης Καποδίστριας. Περιγράφονται τόσο οι αρχαιολογικοί όροι που ήταν σε χρήση κατά την περίοδο εκείνη, όσο και τα λιγοστά μνημεία που ήταν τότε γνωστά και τα οποία σήμερα με εξαιρετική ευκολία ονομάζονται προϊστορικά, «μυκηναϊκά» ή «μινωικά». Κατόπιν εξιστορείται πώς και πότε κατασκευάστηκε ο όρος «μινωικός». Ο όρος αυτός, καθώς και οι εκφράσεις «μινωική εποχή» και «μινωικός πολιτισμός» αποτελούν επινοήσεις του Γερμανού φιλόλογου Καρλ Χεκ, ο οποίος μεταξύ των ετών 1823 και 1829 εξέδωσε το πολυσήμαντο τρίτομο έργο του «Κρήτη».

Εβδομήντα χρόνια αργότερα ο Άγγλος αρχαιολόγος Άρθουρ Έβανς στην προσπάθειά του να ερμηνεύσει τα ευρήματα που προέκυψαν από τις επιφανειακές του έρευνες στην Κρήτη κατά τα έτη 1894-1899 και ιδίως από τις ανασκαφές του στην Κνωσό ανέτρεξε στα έργα του Καρλ Χεκ. Ενστερνίστηκε πλήρως τις ιδέες του. Χάρις στο έργο του Έβανς επικράτησε η ιδέα ενός «μινωικού» πολιτισμού, όρος που χρησιμοποιείται ευρέως ακόμη και σήμερα.

Άραγε η αναχρονιστική χρήση του όρου «μινωικός» από τον Έλληνα σκηνοθέτη είναι θεμιτή στο πλαίσιο της καλλιτεχνικής έκφρασης και δημιουργίας και ιδίως μιας βιογραφικής ταινίας, όπως αυτής του Ιωάννη Καποδίστρια; Ή ίσως υποδηλώνει πώς εμείς οι νεότεροι Έλληνες επιθυμούμε να αντιλαμβανόμαστε το παρελθόν μας; Μήπως εν τέλει η ωραιοποίηση του παρελθόντος μας –συχνά παραποιώντας αρχαιολογικά ή ιστορικά συμπεράσματα– δεν οδηγεί παρά μόνο στη *φιλαυτίαν*;

Λίγα λόγια για τον ομιλητή

Ο Νεκτάριος Καραδήμας σπούδασε αρχαιολογία στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Καθηγήτριά του υπήρξε η Λίλα Μαραγκού. Συνέχισε με μεταπτυχιακές σπουδές στο Παρίσι και εκπόνησε τη διδακτορική του διατριβή στο Πανεπιστήμιο του Μπρίστολ στην Αγγλία, ως υπότροφος του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών (I.K.Y.). Έχει διδάξει προϊστορική αρχαιολογία στο Πανεπιστήμιο Κρήτης. Έχει συμμετάσχει σε πλήθος ανασκαφών και επιφανειακών ερευνών, όπως στην Αμοργό, στην Κέρο, στη Γαύδο, στη Ντία και στην Κνωσό. Το 2009 μαζί με άλλους αρχαιολόγους ίδρυσε την αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία *Αιγεύς - Εταιρεία Αιγαιακής Προϊστορίας*, της οποίας είναι μέχρι σήμερα διαχειριστής. Από το 2011 συμμετέχει στις συστηματικές ανασκαφές του Αγίου Βασιλείου Λακωνίας υπό την αιγίδα της Εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας. Από το 2018 έως το 2022 εκπόνησε επιτυχώς μεταδιδακτορικό ερευνητικό πρόγραμμα στο Πανεπιστήμιο Κρήτης με αντικείμενο τις ανασκαφές που πραγματοποιήθηκαν στη Δυτική και τη Νότια Στοά στον Άγιο Βασίλειο. Τα αποτελέσματα της μεταδιδακτορικής έρευνας αναμένονται να δημοσιευτούν μέσα στο 2026. Μόνος ή με συνεργάτες έχει δημοσιεύσει δεκάδες άρθρα ή βιβλία για την ιστορία της αρχαιολογίας και την προϊστορική αρχαιολογία. Από το 2022 έως σήμερα εργάζεται στην Εφορεία Αρχαιοτήτων Ανατολικής Αττικής, ανασκάπτοντας τον νεολιθικό οικισμό της Νέας Μάκρης. Τα τελευταία χρόνια έχει ιδρύσει το Σπίτι του Αρχαιολόγου μέσω του οποίου παιδιά του νηπιαγωγείου και του δημοτικού –το μέλλον της χώρας μας– μαθαίνουν να αγαπούν την αρχαιολογία.